

8. Hovedpunkterne i det foreliggende lovforslag er følgende:

a. Inhabilitet

Bestemmelserne i lovforslagets *kapitel 2*, der indeholder generelle regler om *personlig inhabilitet*, har ikke noget sidestykke i gældende lovgivning.

For domstolenes vedkommende indeholder retsplejelovens §§ 60 og 62, jfr. § 66, en udtrykkelig og i princippet udtømmende angivelse af, under hvilke omstændigheder dommere m.fl. skal vige deres sæde som følge af risikoen for, at en foreliggende interessekollision skal komme til at præge rettens afgørelse. Det er fast antaget, at disse bestemmelser ikke i almindelighed kan anvendes analogt inden for forvaltningen. Der har imidlertid – til en vis grad med udgangspunkt i retsplejelovens regler – også inden for forvaltningsretten udviklet sig en almindelig grundsætning om inhabilitet, hvorefter den, der har en direkte og individuel, personlig eller økonomisk interesse i en foreliggende sags udfald, ikke bør befatte sig med behandlingen af den pågældende sag. Denne grundsætning er blevet videreudviklet og præciseret, navnlig gennem folketingets ombudsmands praksis. På en lang række forvaltningsområder er denne uskrevne grundsætning blevet udfyldt med udtrykkelige forskrifter om spørgsmålet i forhold til forskellige kollegialt sammensatte forvaltningsmyndigheder (nævn og råd). En undersøgelse, som justitsministeriet gennemførte i løbet af 1973, gav således til resultat, at der på dette tidspunkt eksisterede over et hundrede sådanne bestemmelser. Disse bestemmelser frembyder indbyrdes adskillige variationer.

Nogle går ud på at gøre retsplejelovens regler anvendelige gennem en henvisning hertil, andre på tilsvarende måde at give en tilsyneladende udtømmende, men fra retsplejeloven afvigende opregning af inhabilitetstilfælde, og atter andre på alene at regulere enkelte typer af interessekonflikter, som antages at kunne opstå særligt hyppigt på det pågældende forvaltningsområde. Disse udtrykkelige forskrifter har imidlertid ikke bidraget til at afklare retstilstanden, idet det almindeligvis antages, at der hverken kan sluttes analogt eller modsætningsvis fra de specielle forskrifter. I praksis er der således statueret inhabilitet ikke blot på ulovbestemte områder, men også – på områder for hvilke der gælder forskrifter om forholdet – uden for de lovbestemte tilfælde.

Denne udvikling har resulteret i, at der kan herske nogen usikkerhed med hensyn til, hvad der på et givet – det være sig et lovreguleret eller et

ulovreguleret – forvaltningsområde må antages at gælde om inhabilitet. Denne usikkerhed er efter justitsministeriets opfattelse uheldig, idet det må tillægges væsentlig betydning for den almindelige tillid til den offentlige forvaltnings virksomhed, at der gælder så klare regler som muligt om dette forhold.

Dette er baggrunden for, at der i lovforslagets *kapitel 2* er optaget en række almindelige regler om inhabilitet i forvaltningen.

Ved udformningen af sådanne regler er det ikke muligt uden videre generelt at overføre retsplejelovens bestemmelser.

I henhold til de senere års forvaltningslovgivning er der i en række tilfælde oprettet nævn og råd, om hvis sammensætning der i loven er fastsat regler, som sikrer en vis interesserepræsentation. Allerede dette forhold indebærer uvægerligt, at der ikke generelt kan stilles krav om en lige så upartisk og neutral holdning af forvaltningsmyndighederne som af domstolene. Det nævnte forhold har i øvrigt også medført, at der inden for forvaltningen jævnlig kan forekomme former for interessekonflikter, som typisk slet ikke er aktuelle inden for retsplejen. Hertil kommer, at det inden for forvaltningen – i modsætning til hvad der gælder for domstolenes vedkommende – efter omstændighederne ligefrem kan være umuligt eller dog forbundet med betydelig vanskelighed eller betænkelighed i givet fald at sætte en stedfortræder i den inhabiles sted.

Heroverfor står, at domstolene under udøvelsen af deres kontrol med forvaltningens virksomhed i medfør af grundlovens § 63 blandt andet også foretager en efterprøvelse af, om en anfægtet forvaltningsafgørelse er motiveret af hensyn, som i den foreliggende sammenhæng må karakteriseres som uvedkommende. Dette forhold gør det forsvarligt i et vist omfang at tillade en lempelse af inhabilitetskravene, herunder blandt andet i de tilfælde, hvor indkaldelse af en stedfortræder eller anden substitution giver anledning til særlige problemer.

Bestemmelserne i lovforslagets *kapitel 2* er udarbejdet med udgangspunkt i retsplejelovens bestemmelser og i øvrigt på grundlag af det materiale, der blev tilvejebragt i forbindelse med den ovenfor omtalte undersøgelse af eksisterende udtrykkelige forskrifter om inhabilitet, samt af den foreliggende praksis. I overvejelserne er også indgået de tilsvarende bestemmelser i den norske og den svenske forvaltningslov.

Lovforslagets bestemmelser om inhabilitet vedrører alene spørgsmålet om, under hvilke omstændigheder den, der virker inden for den offentlige